

GRAVFÄLTET I SMÅLANDSSTENAR

Vid Västbo hembygdsgård, grundad 1902 och därmed Sveriges äldsta, ligger ett av traktens största gravfält. Platsen hette tidigare Skäppekullen, men ändrades till Smålandsstenar på 1820-talet. Bakom namnbytet låg den fornminnesintresserade prosten Daniel Nordin. Namnet i sig är en förvanskning av Smale stenar. Smale är ett äldre ord för får och getter och visar att området tidigare använts som betesmark för småboskap.

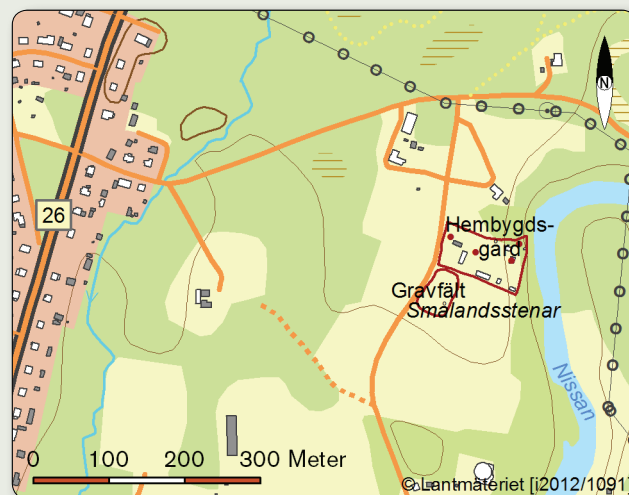
Gravfältet i Smålandsstenar är från järnåldern och består av fem domarringar och en ensamliggande sten. Domarringarna är mellan 8 och 20 meter i diameter och uppbyggda av ett udda antal stora stenar. Många stenar saknas i dag men gropar i marken visar var de stått. Stenarna har troligtvis fraktats bort vid något tillfälle för att användas i husbyggen eller liknande. I en av de största domarringarna ligger ett stort stenblock som i äldre tradition tolkats som ett offeraltare.

Domarringarna i Smålandsstenar har inte undersökts, men arkeologiska utgrävningar på andra platser visar att de restes över människor som kremerats. I de nedgrävda gravgömmorna ligger de brända benen, men också föremål som krukskärvor, lerkärl, knivar, kammar, dräktnålar och spelbrickor. Utifrån tidigare utgrävningar i länet kan dessa gravar dateras från 200-talet till 600-talet efter Kristus.

Ända sedan domarringar började anläggas under bronsåldern har de tilldragit sig människors intresse. Exempelvis trodde Carl von Linné att de var tingsplatser medan andra tänkt att de använts för sjukdomsbot, gudaoffer, anfaderskult, astronomiska studier eller varit samlingsplatser vid större högtider. I lokal tradition kallas vissa domarringar för danskgravar och relateras till de danska krigstågen på 1560-talet. I dag är domarringsgravfältet ett av länets smultronställen och är lokalt platsen för det årliga valborgsmässofirandet.

Flygbild över Västbo hembygdsgård och domarringarna i Smålandsstenar. Bakom träridån i bakgrunden rinner Nissan. Foto från SV. Foto Leif Gustavsson/ L.G.foto.

SMULTRONSTÄLLE 7

HITTA HIT

Kör Nissastigen (Rv 26). Sväng österut vid hänvisningsskylt ca 1,5 km norr om Smålandsstenar.

Koordinater:

N 6337618 / E 404952
(SWEREF 99 TM). N 57°
10' 18,86", E 13° 25' 40,93"
(WGS84)

En av domarringarna i domarringsgravfältet, Smålandsstenar. Foto Jönköpings läns museum.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 ▪ www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Länsmuseet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämningarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgrändar med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturreservat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställen varierar. En del är välskyltade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

